

Toneel

Wouter Hessels, hoofdredacteur DE SCENE en lesgever RITS, stuurde ons enkele zéér kritische opmerkingen aangaande het nederlandsstalige theater. Wij geven zijn brief in verkorte versie.

Een maand geleden vond in Gent het Vlaams-Nederlands theaterfestival plaats. Dat festival begon heel goed. Een ongelooflijk beklijvende 'Who's afraid of Virginia Woolf', terecht bekroond met de grote festivalprijs en een al even pijnlijke, conflictueuze, echt boeiende 'Rijkemanshuis'. Twee voorstellingen die het toneel alle eer aandeden. Dat wil zeggen: opvoeringen die een intermenselijk conflict als uitgangspunt nemen, een gestructureerd verhaal of intrige in zich dragen en een interessante spanningslijn bepalen. 'Who's afraid of Virginia Woolf' en 'Rijkemanshuis' waren virtuoos gespeelde voorstellingen die in hun boodschap duidelijk waren, onverholen uitkwamen voor hun illusie-theater is en blijft illusie, wat verlichte geesten als Jan Ritsema ook proclameren- en in de opvoering van die illusie onafgebroken rekening hielden met hun publiek, zonder dat publiek in haar smaak en behoefte helemaal te volgen. Het publiek is voor die theatermakers helemaal geen vaste constante, maar een zich wijzigende constellatie. Heel veel, en heel verschillende mensen vonden hun weg naar die voorstellingen, zo bleek tijdens en na het festival. De mond-aanmond-reclame van toeschouwers is ook theaters beste publiciteit. Van openheid en eerlijkheid naar een publiek toe, getuigde ook de minder conventionele Moeder & Kind. Na die drie voorstellingen kon het festival voor mij eigenlijk niet meer stuk.

Het kon nog wel, want het theater dat ik later meemaakte ondergroef, begroef zichzelf. Kopnaad van Stefan Hertmans in een productie van het Brussels Kaaitheater, bezorgde mij de grootste koude douche, de grootste theaterkater sinds jaren. Kopnaad was een postmoderne potpourri, vakkundig gespeeld weliswaar -Eugène Bervoets en Dirk Roofthoof zijn niet de eerste de beste acteurs- maar getoond in een onnodige, niet gebruikte vormgeving. Hoogst waarschijnlijk is de diepere zin, de grensverleggendheid van deze productie mij ontgaan. Geen jota begreep ik ervan. Ontzettend veel onzin heb ik opgevangen. Hertmans, de Vlaamse intellectueel, citatenpiraat van de Duitse cultuur en kenner van de omhooggeschreven Jan Fabre ging zo eventjes aan de haal met andermans (Nietzsches, Hölderlins) verzen en aforismen. Vervolgens wendde hij heel bijdehands de uit hun context

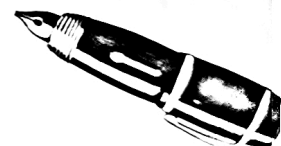
gerukte woorden en zinnen naar eigen goeddunken aan, en ondertekende de o toch zo eigen(waan)zinnige en koppige Kopnaad met zijn hoog gewaardeerde merknaam: Hertmans alias de postmoderne laatbloei.

Hij en nog een aantal van zijn postmoderne companen leiden aan een ongeneeslijke kwaal: hubris. Zij hebben lak aan veel: maar toch vooral aan publiek. Toeschouwers kunnen Hertmans blijkbaar gestolen worden. Geen enkel aanknopingspunt geeft hij aan toeschouwers. Kopnaad moet Hertmans zelf in zijn bed spelen en afdreunen, zonder subsidies, het is volstrekt de allerindividueelste expressie van een allerindividueelste emotie. Toeschouwers zijn teveel storende factor voor Hertmans, zij kunnen ook hem en zijn werk eens in vraag stellen.

Theater is er voor de mensen, voor zoveel mogelijk mensen. Niet omgekeerd. Mensen zijn er niet voor theater. Theater is eerst een medium, dan pas een kunstvorm. De boodschap -in welke zin ook- moet duidelijk zijn. Theatermakers hebben het recht niet mensen te negeren of uit te sluiten.

Na Kopnaad ging ik naar de oude ACECloods, om Aischylos' Perzen door toneelgroep Hollandia mee te maken. Aangezien die tekst een meer episch dan dramatisch karakter heeft, wilde regisseur Johan Simons zijn acteurs een aantal technieken meegeven, waardoor de tekst een theatrale uitvoering waard zou zijn. De voorstelling verveelde. Het meest betekenisgevende, meest sprekende moment tijdens de voorstelling, werd door enkele toeschouwers ten beste gegeven. Zij sloegen op de vlucht, deloods uit, de stormende nacht in. Weg van regendruppels die vielen op de tribuneplaatsen, ver weg van de klassieke, debiterende druppels op een hete plaat.

Wanneer houdt het festival, en ook het theater, eens op om de schijn hoog te houden dat zij toch zo bezig zijn met de reflectie rond democratie en, communicatie, terwijl zij zo stilaan de grootste ondergravers van de democratie aan het worden zijn door toeschouwers te negeren, alleen te krakelen over geld en erkenning en voor de rest gemeenschapsgelden aan te wenden voor de verwezenlijking van 'IK DOE MIJN DING EN DAARMEE BASTA' en 'ALLES MOET KUNNEN'. Alles kan niet. Theatermakers en hun al dan niet bevriende critici hebben -zeker als zij betoelaagd worden- een verantwoordelijkheid naar de gemeenschap, naar hun publiek toe. Zij moeten eerst eens nadenken wat zij te vertellen hebben en waarom, en dan één en ander op ons loslaten. Niet andersom.

DEBTUEN
ANDERE ME-
NING. STUUR ONS
EEN BRIEF EN
VOEG DAARBIJ
DE DISKETTE
OOK OVER
ANDERE
THEMAS IN
TONEEL-TV
FILM, RADIO
FIGUREN
TEATER EN
KANUBIJS
MET UVIDEEN
TERECHT

Wat het hoogtepunt van het festival had moeten worden, verwerd tot een zielige zwanenzang van een theatergebeuren, een festival dat hij langer hoe meer toeschouwers in de kou liet staan. Jerimia's Klaagliederen door theatergroep Amsterdam oftewel de Gerardjan Rijnderscompagnie was een ellelange treurzang, die bovendien gebaseerd was op een oubollige, aftandse zeventiende-eeuwse vertaling. Waarom willen theatermakers voor hun voorstellingen toch teksten kiezen die helemaal niet voor het theater geschreven zijn? Waarom willen die theatermakers toch allemaal nieuw zijn en experimenteren met theater zonder zichzelf eerst eens grondig te bevragen. Zijn theatermakers nu eenmaal de grootste betweters, de grootste schijnheilig-aards die door hun pedant omgaan met de illusie zelden eerlijk zijn? Ik begin het te geloven. Alle zever over grensverlegging en nieuwlichterij is pure oplichterij. Wat voor een verzinsel is dat, dat theater sowieso vernieuwend en grensverleggend moet zijn. Theater heeft, wil zij opnieuw democratisch worden, nood aan bescheidenheid, aan haar terechte juiste plaats en eigenheid kennen: aan een goed verhaal heeft zij nood, aan een spanningslijn, aan een conflict, aan hernieuwd respect voor de kijker, aan relativering.

Theater is nochtans een prachtig medium, soms een originele kunstvorm, maar het wordt toch zo dikwijls verknoeid. Echte, oprechte theatermaker zijn, dat moet je elke dag opnieuw verdienen. De opdracht theatermaker te zijn is immers zo groot, zo veeleisend, maar toch ook zo bescheiden. Verdiensten uit het verleden geven aan geen enkele theatermaker of theaterdirecteur recht op een als vanzelfsprekend en groot geworden subsidiebedrag. Natuurlijk zijn er de vierjaarlijkse subsidieherzieningen, maar die adviezen kunnen de macht van het officiële lobbywerk en de

vriendjespolitiek nauwelijks verhullen. Er gaat enorm veel geld verloren omdat sommige posities, sommige structuren in stand moeten worden gehouden. Lobbywerk, subsidiejagerij en kleinburgerlijkheid zijn schering en inslag in het theaterleven dat eigenlijk borg zou moeten staan voor openheid en eerlijkheid. Schijn bedriegt in het land van de podiumillussies. In het theater draait het steeds om de illusie, toch nooit om de schijn.

De maatschappelijke waarde en invloed van theater is heel gering geworden. De zelfbevekkende theatermakers zijn er zelf de oorzaak van. Ze moeten hun publiek terug verdienen. Ze moeten niet zitten sakkeren op de grote publieksterugloop. Even voor het slapengaan is 't goed in eigen hart te kijken. Toeschouwers zijn niet zomaar te strikken voor een koffiekranse onder insiders of een zelfverheerlijkend gezeik. Voor voorstellingen waarmee zij voelen dat ze niet van tel zijn, gaan ze niet naar een schouwburg. Theatermakers moeten niet zo bevoogdend, betuttelend te keer gaan tegen mensen die naar Familie of Wittekerke kijken. Hun voorstellingen moeten de moeite waard zijn, opdat sommigen van de soapkijkers -al zijn het er maar drie- hun kleine scherm laten voor wat het is, en voor de eerste keer of opnieuw naar het theater gaan. Vele toneelvoorstellingen van vandaag verdienen eigenlijk geen publiek, geen geld, omdat ze de vloer aanvagen met de bestaansreden van het theater: het publiek. ■

✓ DE KRACHT VAN SAMSON

Op zaterdag 13 april organiseert de VVTS te Gent in samenwerking met het Europees Figurentheatercentrum, de School voor Poppenspel en het Vlaams Verbond voor Poppenspel een studiedag rond het belang van en het schrijven voor het figurentheater en het gebruik van figuren in de media.

✓ SABAM WERKT AAN EEN NIEUW AANSLUITINGS-CONTRACT TUSSEN HAAR EN HAAR LEDEN

Een gevolg van nieuwe auteurswet en de beslissingen van de laatste Algemene Vergadering van SABAM. Naast verschillende verenigingen uit de muziekwereld werkt de VVTS (met o.a. Roger Van Ransbeek, Johan Kerkhofs en Frans Ceusters), als vertegenwoordiger van de toneel- en scenario-schrijvers, actief mee aan de opstelling van dit nieuwe contract.

ADVERTENTIE

• Lieve

• Studio Drie

• De Vijver

• De Danseres

KERKHOF JOHAN

toneelspel (voor jong volwassenen)
magisch-realistisch verhaal
bezetting: 3H - 3D
creatie: AMATOH - Hulste 1981
blijspel - een dubbele verhuring van een Spaans appartement
bezetting: 5H - 4D (4H - 5D)
creatie: FUSIE - Kapellen 1984
toneelspel - familiedrama
bezetting: 3D-3H-1K
(nog niet gecreëerd)
mythologisch danstheater rond het thema: leven en dood
bezetting: 3D-7H (4D-6H) + figuratie
(ook geschikt voor verenigingen met jong spelerspotentieel)
creatie: Strombeek-Bever mei 1995 door Playerwater

Alle werken zijn beschikbaar bij ALMO